

**MBI DISA MODELE TË MEKANIZMIT TË
TRAJTIMIT TË ANKESAVE TË INVESTITORËVE
(INVESTMENT GRIEVANCE MECHANISM- IGM)**

Korrik 2018

Në mbledhjen Nr. 12 të zhvilluar në datën 18 Qershor 2018, Këshilli i Investimeve (KI) diskutoi mbi “*Kuadrin Ligjor Për Investimet, Debatet dhe Sfidat*”. Qëllimi i mbledhjes ishte për të diskutuar sa motivues apo lehtësisht i zbatueshëm është kuadri ligjor aktual për investimet, si edhe për të lehtësuar procesin e përgatitjes së një kuadri ligjor të përditësuar me praktikën e mira ndërkombëtare në këtë fushë.

Tema e diskutimit zhvillohej edhe në kontekstin e proceseve integruese të vendit në BE dhe atyre në nivel rajonal në kuadër të Reformës për Zonën Ekonomike Rajonale (REA dhe Axhendës Rajonale për Investimet (RIRA), e cila synon midis të tjerave edhe një harmonizim të kuadrit ligjor dhe rregullator të investimeve në vend me praktikën më të mira ndërkombëtare.

Në lidhje me sa më sipër, Sekretariati i KI paraqiti përpara anëtarëve të KI një [*Material Përmbledhës*](#) mbi klimën e investimeve në vend duke parashtruar aspektet kryesore të diskutimeve të evidentuara mbi kuadrin ligjor të investimeve, kontekstin e ndryshimeve në legjislacionin aktual prej miratimit të Ligjit “Për Investimet e Huaja” në vitin 1993 e deri më sot, punën dhe mendimet ekspertëve të huaj dhe vendas që asistojnë reformat në këtë drejtim, si edhe procesin e konsultimit në grupet e punës dhe me grupet e interesit gjatë 2018.

Një nga çështjet e propozuara për përmirësime në kuadrin ligjor në fushën e investimeve është parashikimi në ligjin përkatës i një mekanizmi specifik të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve të investitorëve (*Investment Grievance Mechanism-IGM*). Për të nxitur diskutimet rreth modeleve më efektive dhe të zbatueshme në praktikë, Sekretariati i KI përgatiti në vështrim të krahasuar, një matricë mbi modelet e zbatueshme të IGM sipas kuptimit klasik apo të ngjashëm me të në 6 vende me karakteristika të ndryshme.

Kjo matricë tashmë pjesë e materialit të paraqitur për anëtarët e KI, është përmbledhur si më poshtë në mënyrë sintetike duke sjellë shtyllat kryesore të funksionimit të këtij mekanizmi në Maqedoni, Serbi, Kroaci, Greqi, Ukrainë dhe Gjeorgji.

	MAQEDONIA ¹	SERBIA ²
KUADRI LIGJOR- INSTITUCIONET	Nuk ka një ligj specifik për investimet e huaja. Kuadri ligjor është i përbërë nga ligje të vecanta, ku më i rëndësishmi është <i>Ligji "Për Shoqëritë Tregtare"</i> (2004). Institucioni që merret me promovimin e mundësive për investime është Invest Macedonia-Agjenci e Qeverisë së Maqedonisë. Nuk ka një mekanizëm të mirëfilltë për IGM.	<i>Ligji Nr.89/2015 "Për Investimet"</i> (investimet e huaja + investimet vendase) (Neni 3/2). Development Agency Serbia (në varësi të Ministrisë së Ekonomisë) është institucioni që trajton ankesat e investitoreve (Neni 18/1) në lidhje me punën e institucioneve.
OBJEKTIVI	N/A	Agjencia nuk ka në objektivat dhe detyrat e veta specifike trajtimin e ankesave të investitorëve, pavarësisht se në mënyrë deklarative ligji parashikon trajtimin e problematikave të tyre në kuadrin e shërbimeve <i>aftercare</i> . Agjencia është themeluar për të kryer aktivitete zhvillimore, ekspertize dhe operacionale për nxitjen dhe zbatimin e investimeve direkte, promovimin dhe rritjen e eksporteve, zhvillimin dhe përmirësimin e konkurrencës së kompanive, rritjen e reputacionit dhe zhvillimin e Republikës së Serbisë në fushën e ekonomisë dhe zhvillimit rajonal (Neni 27).

¹ <http://www.investinmacedonia.com/>

² <http://ras.gov.rs/en>

FUSHA E KOMPETENCAVE	N/A	Fusha e kompetencave të Agjencisë në lidhje me mënyrën e trajtimit të ankesave dhe tipologjinë e ankesave që mund të trajtojë nuk është qartësisht e përcaktuar. Agjencia ka kompetencë të investigojë menjëherë në lidhje me ankesat e investitorëve dhe duhet të informojë ata në lidhje me veprimet e ndërmarra brenda 15 diteve nga dita e paraqitjes së ankesës. <i>(Development Agency of Serbia shall immediately on receipt of the complaint, investigate the content of the complaint and take measures within its jurisdiction??? to eliminate complaints against the work of public authorities- (Neni 18/2).</i> Parashikohet vetëm në mënyrë deklarative se institucionet qeveritare duhet të trajtojnë me urgjencë të drejtat e investitorëve në lidhje me realizimin dhe mbështetjen e investimit <i>(Neni 16/2)</i> dhe vetëm nëse kjo nuk ndodh vendoset në lëvizje Agjencia në bazë të ankesës së investitorit.
ÇËSHTJET QE NUK TRAJTON	N/A	1. Ankesa që lidhen me çështje në fushën e kompetencave të Bankës Kombëtare të Serbisë (themelimi dhe funksionimi i bankave dhe institucioneve të tjera financiare); 2. Ankesa për çështje në fushën e kompetencave të Komisionit për Mbrojtjen e Konkurrencës (Neni 18)

	KROACIA ³	GREQIA ⁴
KUADRI LIGJOR- INSTITUCIONET	Nuk ka një ligj specifik për investimet e huaja. Ligji për Shoqëritë Tregtare përcakton formën juridike të organizimit të investitoreve vendas dhe të huaj. Institucioni që merret me promovimin e mundësive për investime është Agency for Investment and Competitiveness- Agjenci e Qeverisë së Kroacisë. Nuk ka një mekanizem të mirefilltë IGM.	Kuadri ligjor për investimet në Greqi mbështetet në 2 ligje kryesore: Ligji i ri për Investime 4399/2016 që adreson çështjet për investimet në shkallë të vogël dhe Ligji 4146/2013 që adreson çështjet në lidhje me investimet strategjike. Enterprise Greece është agjencia që vepron nën mbikëqyrjen e Ministrisë së Ekonomisë, Zhvillimit dhe Turizmit për të tërhequr investime në Greqi. Ka një model të mirëfilltë për trajtimin e ankesave të investitoreve. Në Prill 2013, u miratua ligji 4146/2013 "Krijimi i një mjedisi miqësor për zhvillim për investime strategjike dhe private". Ky ligj krijoi Ombudsmanin e Investitorit si strukturë brenda <i>Enterprise Greece</i> . Promovohet si strukturë e mbështetur fort nga Qeveria dhe rekomandimet/sugjerimet e tij zbatohen nga institucionet perkatese. Modeli Investor Ombudsman që ofron Greqia është i ngjashëm me atë të zbatueshëm në Korenë e Jugut (foreign investment ombudsman (OFIO); dhe investment ombudsman (Filipine dhe Kazakistan).

³ <http://www.ficc.hr/objectives/>

⁴ <https://www.enterprisegreece.gov.gr/en/invest-in-greece/ombudsman>

OBJEKTIVI	Nuk ka në objektivat e veta specifike trajtimin e ankesave te investitoreve. Agjencia ka qëllim t'u ofrojë investitorëve shërbime të plota për zbatimin e projekteve investuese, të propozojë masa për përmirësimin e mjedisit të biznesit dhe për të promovuar Kroacinë si një destinacion investimi i dëshirueshëm.	Investor Ombudsman vepron si ndërmjetës për investitorin për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve specifike ose vështirësive të tjera që lindin në çdo fazë të procedurës së liçencimit dhe për tejkalimin e rasteve të veçanta të vonesave në zbatimin e projekteve të investimeve. Investitori që has pengesa për aspekte që lidhen me procedurat e liçencimit pritet nga <i>Investor Ombudsman</i>. Një <i>account manager</i> regjistron ankesën dhe problematikat e investitorit të hasura gjatë procedurës së liçencimit dhe identifikon ato dokumente që janë vendimtare për shpjegimin e shkaqeve kryesore të vonesës dhe faktorët kryesorë që ndikojnë negativisht në zbatimin e projekteve specifike të investimeve. <i>Investor Ombudsman</i> shqyrton tiparet e veçanta të secilit rast individual dhe bashkëpunon me autoritetet kompetente për të përshpejtuar zgjidhjen e çështjeve komplekse. Ndërmjetëson në emër të investitorit gjatë procedurës së licencimit, duke synuar zgjidhjen e pengesave burokratike, vonesave, mosmarrëveshjeve ose vështirësive të tjera që lidhen me shërbimet shtetërore. Duhet të theksohet se <i>Investor Ombudsman</i> gëzon mbështetje të fuqishme politike dhe për rrjedhojë, ka provuar të jetë një institucion shumë efektiv.
FUSHA E KOMPETENCAVE	N/A	a)Projektet e investimeve private, prej 2,000,000 euro ose më shumë, te cilat ballafaqohen me vonesa, mosmarrëveshje apo vështirësi të tjera që dalin gjatë çdo fazë të procedurës së licencimit. b)<i>Investor Ombudsman</i> vepron si ndërmjetës statutor për investitorin me qëllim të zgjidhjes së çështjeve komplekse që dalin gjatë procedurës së licencimit tek autoritetet kompetente të licencimit. c)<i>Investor Ombudsman</i> identifikon çështjet kyçe të hasura nga investitorët gjatë procedurës së licencimit dhe i paraqet institucioneve vendimmarrëse propozime konkrete për përmirësime ligjore.

ÇESHTJET QË NUK TRAJTON	N/A	a)Rastet që aktualisht janë për shqyrtim përpara gjykatave kompetente ose ato të gjykuara prej tyre. b)Investor Ombudsman nuk merret me ankesat lidhur me çështjet e transparencës ndaj autoriteteve publike, por mund të ofrojë informacion të përgjithshëm. c)Investor Ombudsman nuk ndërhyt në asnjë lloj mosmarrëveshje ndërmjet palëve private.
---	------------	---

	UKRAINA ⁵	GJEOGJIA ⁶
KUADRI LIGJOR- INSTITUCIONET	Kuadri ligjor për investimet në Ukrainë përbëhet nga disa ligje ku më kryesoret janë: a) Ligji "Mbi Aktivitetin e Investimeve" (1991) i cili përcakton parimet e përgjithshme për investime; b) Ligji "Për mbrojtjen e investimeve të huaja" (1991); c) Ligji "Për regjimin e investimeve të huaja" (1996). Nuk ka një mekanizëm të mirefillte të dedikuar IGM. Ukraina ka specifikë sepse ka një institucion Business Ombudsman Council i krijuar në 2014 (institucion "sui generis") me vendim të Qeverisë së Ukrainës dhe në vijim të një Memorandumi Bashkepunimi "Anti-Corruption Initiative" të nënshkruar midis Qeverisë së Ukrainës, EBRD dhe OECD, Dhomave të Tregtisë dhe Sindikatave. Nuk është një institucion ekskluzivisht për zgjidhjen e ankesave të investitoreve në kuptimin klasik të IGM.	Kuadri ligjor për investimet përbëhet nga dy ligje; këto janë: a) Ligji për Promovimin Shtetëror dhe Garancitë për Investime datë 12 Nëntor 1996; b) Ligji për Promovimin Shtetëror dhe Incentivat datë 30 Qershor 2006. Invest in Georgia-Georgian National Investment Agency është Agjenci Qeveritare e cila promovon mundësitë e investimit në Gjeorgji dhe shërben si ndërmjetës/lehtësues i komunikimit të investitorëve me institucionet e administratës.
OBJEKTIVI	Business Council Ombudsman (BCO) është një strukturë këshilluese e Qeverisë së Ukrainës e cila ka objekt transparencën e veprimtarisë së institucioneve qendrore dhe vendore me objektiv parandalimin e korrupsionit dhe/ose shkeljeve të tjera të interesave legjitime të bizneseve. BCO përbehet nga: a) Business Ombudsman; b) 2 Zv. Ombudsman; c) Sekretariati.	Agjencia ndryshon nga Georgia Business Ombudsman. Georgia Business Ombudsman është një institucion i veçantë dhe jo IGM, por institucion në dispozicion të bizneseve në përgjithësi dhe me fokus kryesisht në çështjet e taksave. Business Ombudsman është themeluar në vitin 2015 dhe ka zëvendësuar Institucionin e Avokatit të Tatimpaguesit (Tax Ombudsman) në funksion deri në 2011. Business Ombudsman emërohet nga Kryeministri me

⁵ <https://boi.org.ua/en/about/legal-acts>

⁶ <http://businessombudsman.ge/files/laws/Law%20on%20Business%20Ombudsman%20-%20ENG.pdf>
<http://businessombudsman.ge/en/about-us/the-office-of-the-business-ombudsman-of-georgia>

		miratimin e Kryetarit të Parlamentit. Business Ombudsman mbikëqyr mbrojtjen e të drejtave dhe legjitime të lidhura me aktivitetet sipërmarrëse (nuk ka një percaktim të qartë se cilat përfshihen në këto aktivitete) nga shkeljet e një organi administrativ. Business Ombudsman: a) Shqyrton Ankesat e veçanta ose në grup të paraqitura për shkeljet nga organet administrativ gjatë aktivitetit sipërmarrës; b) zbulon dhe identifikon gabimet në legjislacion dhe në praktikë; c) zhvillon veprimtari me karakter konsultativ dhe informues. Business Ombudsman përkatit rekomandime për organin administrativ për vënien në vend të të drejtave të subjekteve, në rastet e verifikimit të shkeljeve. <i>(Neni 6)</i>
FUSHA E KOMPETENCAVE	Çdo person fizik ose juridik i cili kryen biznes në Ukrainë mund të regjistrojë një ankesë pranë BCO. Ankesa investigohet nga BCO dhe ankuesit i kthehet përgjigje brenda 3 muajve në rastet e zakonshme dhe nëse çështja është komplekse afati i përgjigjes mund të jetë më i gjatë. Business Ombudsman është ndërmjetës i zgjidhjes së mosmarrëveshjes ndërmjet palëve. Kur mosmarrëveshjet zgjidhen me pajtim, investigimi përfundon. Pavarësisht kësaj Business Ombudsman mund të bëjë rekomandimet përkatëse pranë Qeverisë. Ankesat që shqyrtohen nga Business Ombudsman kanë lidhje me procedurat a) administrative; b) civile dhe c) penale të ndërmarrja ndaj bizneseve nga ana e institucioneve. Tipologjia e ankesave përfshin por pa u kufizuar në: a) Çështje që lidhen me taksat dhe tatimet; b) Çështje që lidhen me procedurat doganore;	Jo qartë e përcaktuar në ligj fusha e kompetencave, por nga fryma e ligjit duket sikur sfera e veprimit lidhet me çështjet tatimore dhe fiskale. Raportet e BO i dorëzohen: Qeverisë së Gjeorgjisë, Financial Budgetary Committee dhe Sectoral Economy and Economic Policy Committee of the Parliament of Georgia

	c) Çështje që lidhen me regjistrimin e biznesit; d) Çështjet që lidhen me procedurat penale të nisura ndaj bizneseve; e) Çështje që lidhen me autoritetet lokale; etj.	
ÇËSHTJET QË NUK TRAJTON	a)Ankesat që lidhen me mosmarrëveshjet biznes-biznes; b)Ankesat që lidhen me mosmarrëveshjet që janë për shqyrtim përpara gjykatave kompetente ose ato të gjykuara prej tyre, ose kur këto mosmarrëveshje kanë lidhje me vendimet e gjykatave; c)Ankesat e bizneseve kur këto të fundit nuk kanë ezauruar të paktën një procedurë ankimi administrativ sipas kuadrit ligjor që rregullon veprimtarinë e institucionit kundër të cilit paraqitet ankesa. <i>(Neni 6-Rules of Procedures)</i> . Business Ombudsman nuk shqyrton ankesat në lidhje me praktikat e paligjshme të institucioneve për të cilat ka kaluar 1 vit.	N/A

DALLIMET DHE PIKAT E PËRBASHKËTA

1. Qëllimi i ngritjes së mekanizmave të tillë është dhënia e garancive ligjore për zbatimin e shtetit ligjor, zbatimit të parimit të parashikueshmërisë dhe të mundësisë efektive që kanë investitorët për të vënë në vend të drejtat e shkeluar apo të mohuara nga ana e administratës.
2. Aspektet pozitive të IGM mund të përmbledhen si më poshtë:
 - Alternativë e thjeshtë, e shpejtë dhe pa kosto shtesë e zgjidhjes së ankesave të investitorëve;
 - Mundësi për institucionin e ngarkuar me IGM të kuptojë më mirë problematikat e bizneseve dhe për të promovuar në të njëjtën kohë shërbimet e institucioneve në funksion të lehtësimit të klimës së investimeve;
 - Ekzistenca e një IGM i shërben institucioneve për të patur një ide me të qartë mbi problemet sistemike dhe për zgjidhjen po sistemike të tyre.
 - Garanton një përgjigje të shpejtë lidhur me ankesën e investitorit pa procedura burokratike.
3. Maqedonia dhe Kroacia nuk kanë një model të mirëfilltë të IGM sepse nuk kanë një ligj të veçantë për investimet/investimet e huaja.
4. Serbia ka një model IGM që përshkruhet kryesisht në mënyrë deklarative në ligjin përkatës për investime si garanci e përgjithshme për investitorët, por nuk është e qartë mënyra e trajtimit të ankesave, cilat ankesa mund të paraqiten apo afati i shqyrtimit të tyre.
5. Greqia paraqet një model interesant të *Business Ombudsman* të përshtatur nga viti 2013 në kuadër të *Enterprise Greece* (Agjencia e Promovimit të Investimeve) me fokus jo zgjidhjen e çështjeve dhe ankesave si pjesë e ankimit administrativ, por në

funksion të ndërmjetësimit për zgjidhjen e ankesave në fazën e tyre paraprake. Juridiksioni i *Business Ombudsman* është i kufizuar vetëm sa i takon ankesave që lidhen me procedurat e licencimit të investitorëve.

6. Ukraina ofron një model të veçantë “*sui generis*” të trajtimit të ankesave të investitorëve, që mund të vihen në funksion vetëm pas shterimit të të paktën një procedure të ankimimit administrativ. Më tepër se një model IGM në kuptimin klasik, *Business Council Ombudsman* është i ngjashëm më tepër me një institucion si Avokati i Popullit në Shqipëri.
7. Në Gjeorgji funksionon *Georgia Business Ombudsman* si një institucion i veçantë dhe jo si IGM. Ky institucion trajton ankesat e bizneseve që lidhen kryesisht me tatimet dhe taksat dhe procedurat përkatëse, i ngjashëm me Avokatin e Tatimpaguesve në Shqipëri. *Georgia Business Ombudsman* është themeluar në vitin 2015 dhe ka zëvendësuar Institucionin e Avokatit të Tatimpaguesit (*Tax Ombudsman*) në funksion deri në 2011.
8. Nuk ka ende një praktikë të konsoliduar ndërkombëtare lidhur me mënyrën e organizimit dhe funksionimit të këtyre mekanizmave, si edhe mbi kompetencat apo natyrën e institucionit përkatës të ngarkuar me këtë rol ndërmjetësimi. Ndërkohë, trajtimi i ankesave të investitorëve lidhur me veprimet apo mosveprimet e administratës publike ka një rëndësi parësore për të parandaluar konfliktet ligjore të cilat mund të kalojnë në juridiksionin administrativ, gjyqësor apo në sferën e arbitrazhit ndërkombëtar. Mekanizma të tillë ekonomizojnë nga pikëpamja e kohës dhe e kostove gjetjen e zgjidhjeve të përshtatshme në një fazë ndërmjetësimi.
9. Këto mekanizma shikohen si pjesë e shërbimit të kujdesit (*aftercare*) të kryera nga Agjencitë e Promovimit të Investimeve apo institucione të tjera të cilat ngrihen për qëllime të ndërmjetësimit të konflikteve midis investitorëve (biznesit) dhe administratës publike. Përgatitja e një modeli të caktuar lidhet me kuadrin ligjor dhe institucional në fuqi në një vend të caktuar si edhe mbi problematikat që synohen të zgjidhen nëpërmjet zbatimit të një mekanizmi të tillë, duke mbetur kështu në varësi të vendimmarrjes së Qeverisë.

Kjo *Përmbledhje* është përgatitur nga Z. Elvis Zerva, ekspert ligjor në Sekretariatën e Këshillit të Investimeve. Kjo përmbledhje përmban informacion të përgjithshëm të marrë nga ligje, akte nën-ligjore apo dokumenta të tjera pjesë e domain-it publik. Informacioni i përfshirë në këtë *Përmbledhje* nuk është shterues dhe nuk zëvendëson asistencën apo këshillimin profesional që mund t'ju duhet Ju apo institucioneve përkatëse. Asnjë pjesë e këtyre faqeve, qoftë tekst apo imazh nuk mund të përdoret për ndonjë qëllim tjetër përveç atij të përcaktuar. Këshilli i Investimeve, një platformë e mbështetur nga Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH) dhe Qeveria Shqiptare për të nxitur dialogun publik – privat në klimën e investimeve në vend. Këshilli i Investimeve mbështetet nga Sekretariati teknik i financuar nga BERZH dhe trajton shqetësimet kryesore të biznesit duke dhënë rekomandime direkte dhe praktike për Qeverinë për ndërhyrje ligjore dhe institucionale për përmirësimin e klimës së të bërit bizne